

Även valhajen, havets största fisk, jagas för sina fenor som är en ingrediens i hajfenssoppa.

Utfiskningen av haven är en miljökatastrof. Balansen mellan fiskar och mikroorganismer i haven har rubbats och korallreven lider. Våra egna medvetna val är viktiga för havens miljö och vad vi kan göra för att rädda ekosystemet. Free visar dig vad som händer och hur vi kan göra skillnad.

Så räddar
vi jordens
viktigaste

ekosystem

Sedan 2007 har Ville jobbat professionellt med dykning för att få dela med sig av världen under ytan till andra.

Jag har fått uppleva de mest fantastiska saker under min dykkarriär. Jag har befunnit mig mitt i ett stim av majestätiska mantor, simmat med mäktiga hammarhajar, och fått se några av naturens mest fascinerande skapelser med mina egna ögon. På senare år jag dock blivit plågsamt medveten om att kommande generationer kanske inte kommer ha förmånen att få uppleva det jag har gjort.

VILLE FRISK
är dykinstruktör
och certifierad
massör.

Bara de senaste hundra åren har vi överkonsumerat 90 procent av havens största fiskar. Vi har åstadkommit gigantiska "öar" av plastskräp som för alltid kommer att flyta omkring, fångade i havets strömmar. Varje år dumpas flera miljoner ton avfall i havsdjupen, avfall som man anser vara för farligt att ta hand om på land. Allt detta leder till att vi i en rasande fart närmar oss gränsen för vad vår jord klarar av att hantera.

När jag började dyka för drygt åtta år sedan visste jag väldigt lite om det stora blå. Liksom många andra hade jag en bild av havet som något oändligt, en del av jorden med outsinliga tillgångar som vi skulle kunna fortsätta nyttja, utan en tanke på att de någonsin tar slut. I dag har jag förstått att verkligheten är en helt annan.

- Vi lever i den värsta av tider, men samtidigt i den bästa av tider för vi har fortfarande en chans att göra rätt för oss.

Uttalandet kommer från *Sylvia Earle*, en av världens mest erkända och framstående havsforskare. I ett tal 2009 vädjade hon till världen att öppna ögonen och se vad som händer med våra hav.

DE SENASTE ÅRTIONDENA

har man kunnat se en kraftig nedgång i fiskeindustrin som en följd av utfiskning. Många fiskerier runt om i världen har varit tvungna att slå igen för att det inte finns tillräckligt med fisk för alla inom näringen. Det tydligaste exemplet är torsken, som under större delen av 1900-talet var vanligaste matfisken för många, för att sedan mot slutet av århundradet bli till en delikatess, när torskbeståndet minskade drastiskt. Enligt Naturskyddsföreningen är fiskbestånden i Europa i sämre skick än i resten av världen och 88 procent räknas i dag som överfiskade.

Journalisten och EU-parlamentarikern *Isabella Lövin*, som är författare till den prisade boken "Tyst hav", anser ändå att det går att göra något åt de minskande fiskbestånden.

- Ja, det går att vända utvecklingen! Torsken i Östersjön kan fortfarande räddas, det räcker med ett par, tre års torskfiskestopp och beståndet skulle vara uppe vid gränsen för försiktighetsprincipen igen. För ett par år sedan fanns det cirka 80 000 ton torsk i Östersjön, men har de senaste åren börjat återhämta sig. Vi skulle

behöva minst 240 000 ton för att inte riskera en kollaps. Så sent som på 1980-talet fanns det 700 000 ton torsk i Östersjön.

Forskare uppskattar att över hälften av allt syre i atmosfären kommer från små växtorganismer kallade fytoplankton som lever vid havsytan. De är fotosyntetiska precis som löven på träden och absorberar på samma sätt solljus och näring som sedan omvandlas till syre. När små fiskar och skaldjur som lever på dessa plankton snabbt minskar i antal får det stora konsekvenser, eftersom mängden plankton riskerar att skena iväg. Mer plankton absorberar mer solljus, och man spekulerar nu om detta kan vara en av orsakerna till den globala uppvärmningen. De kräver också mer näring, och utan fiskar som håller planktonnivåerna nere tar näringen förr eller senare slut och planktonet kan dö ut.

Utfiskningen pågår också i

ISHAVSKALLA FAKTA OM HAJFENSFISKE

- Priset för värsta slöseriet med havets resurser går till hajfensfisket. Över 70 miljoner hajar dödas varje år för sina fenor.

- Kineserna är de uteslutande största konsumenterna av hajfenor. I Kina används fenorna till hajfenssoppa och traditionella kurer, särskilt för män. Soppan är en stark statussymbol i landet och serveras ofta vid stora fester och bröllop. Att Kinas ekonomi exploderat på senare år har lett till en större och rikare medelklass och därmed en högre efterfrågan på hajfenor.

- Efter att en haj dragits upp och dess fenor sågats av kastas hajen tillbaka i havet där den, oförmögen att simma, sjunker till botten och drunknar eller blir uppäten levande av andra fiskar. Vinsten maximeras på så sätt för fiskarna, eftersom de får plats med många fler fenor utan de mycket mindre lönsamma kadaverna.

- Det är svårt, kostsamt och tidskrävande att begränsa fisket till de hajarter som det finns gott om i havet, så fiskerierna fångar alla hajar, oavsett ålder, storlek och art.

"Torsken i Östersjön kan fortfarande räddas."

stor utsträckning bland de större fiskarna högst upp i näringskedjan, vilket leder till ett liknande problem. Utan tillräckligt med hajar och andra rovfiskar som

Det kan se ut som ett vackert snötäckt undervattenslandskap, men koraller med vita toppar är ofta på väg att dö.

HÄR HAR DU NÅGRA TIPS FRÅN OSS VAD DU KAN GÖRA NU:

- Utbilda dig. Se filmer och läs artiklar. Skaffa dig egen uppfattning om vad som händer.
- Ät gärna skaldjur och fisk, det är nästan alltid ett bättre alternativ än kött, men välj MSC- och KRAV-certifierat i så stor utsträckning som möjligt. Det är aningen dyrare, men man äter med gott samvete.

- Ladda ned Världsnaturfondens fiskguide från deras hemsida för att se vilka fiskar som är uthålligt fiskade och köp bara dem. Naturskyddsföreningen har också en app till Iphone med köpguide.

- Välj bort restauranger som serverar hajfenssoppa. Om din favoritrestaurang har det på menyn, ifrågasätt. Ställ krav på din livsmedelshandel om du hittar utrotningshotade arter som till exempel ål och pigghaj i fiskdisken.

- Bli medveten om hur mycket plast du använder. Återvinn så mycket som möjligt, och släng inte plast i naturen eftersom många djur misstar den för mat. Plast kan heller aldrig brytas ned helt.

- Stöd en organisation som jobbar mot förändring och ökad medvetenhet om havet.

FÖGA ANADE JAG DÅ, för åtta år sedan, att mina första andetag under ytan bara var början på vad som skulle komma att bli den största kärleken i mitt liv. En kärlek som tyvärr på många sätt och vis innebär ett konstant brustet hjärta. Min dröm är att mina barn och barnbarn också kan simma och dyka tillsammans med vilda hajar och delfiner, som jag har haft förmånen att få göra. I dag är den drömmen allvarligt hotad. 🐟

Text Ville Frisk

Foto Ville Frisk, Per Frisk

Bild Shutterstock

"Ni ser lite bleka ut ..."

Växthuseffekten har diskuterats hett under det senaste årtiondet. Högre temperaturer i atmosfären smälter polarisen och havsnivån stiger. Och det har också förödande konsekvenser för korallreven, som frodas där temperaturen är mellan 25 till 29 grader. Korallrev är en livsviktig del i havets ekosystem, eftersom de är hem för en fjärdedel av alla havslevande djur samt spelar en stor roll i upptaget av världens koldioxid.

Koraller lever i symbios med inneboende fotosyntetiska mikroorganismer som förser dem med näring, och även ger korallen dess färg. När temperaturen stiger (eller sjunker) för mycket rubbas korallernas förmåga att tillföra mikroorganismerna koldioxid och andra ämnen som de skulle ha omvandlat till näring. Detta leder så småningom till att korallen stöter bort mikroorganismerna och dör av svält. Denna process kallas korallblekning eftersom korallerna då förlorar sin färg. Det anses i dag vara det allra största hotet mot korallreven, eftersom de återhämtar sig mycket långsamt.

balanserar ut bestånden av de mindre fiskarna, som de gjort i över 400 miljoner år, kan vi hamna i en situation då planktonet i stället äts upp för att fiskarna som lever på det blir för många.

"Välj MSC- och KRAV-märkt!"

Föreställ dig vad följderna av ett sådant scenario skulle bli för alla andra djur, inklusive oss människor, som är helt beroende av luft för att överleva. Man behöver inte fundera länge för att komma fram till hur viktigt det är att understödja en reglering av fisket på alla nivåer.

SÅ HÄR STORA, GLOBALA problem som vi på sätt och vis alla är delaktiga i kan kännas överväldigande. Många frågar sig hur vi någonsin ska kunna göra någon skillnad. Den enda fördelen med dessa många gånger oöverblickbara problem är att de till slut ofta blir så stora att ingen av oss kan bortse från dem. Alla behöver inte gå med i Greenpeace eller åka till Antarktis för att fota valar som far illa. Men alla kan börja med att ta en titt i spegeln och fråga sig: Vad kan jag göra för att ta mer ansvar än jag gör i dag?

Plus mer

Sea Shepherd Conservation Society, www.seashepherd.com

Naturskyddsföreningen, www.naturskyddsforeningen.se

Världsnaturfonden, www.wwf.se

Sharkwater, www.sharkwater.com

The Cove, www.thecovemovie.com

"Tjäna pengar och rädda världen", Erika Augustinsson, Maja Brisvall (Bookhouse Publishing, 2009).

"Tyst hav", Isabella Lövin (Ordfronts förlag, 2007).

Ville Frisk skriver mer om havet på: instruktoren.se